

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) แบบกรณีศึกษา (case study design) โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ ตั้งเคราะห์ข้อมูล แล้วอธิบายการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ประกอบกับบริบททางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากตัวผู้วิจัย คือ เอกสาร หนังสือบทความที่เกี่ยวข้องกับรองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภและบริบททางสังคมร่วมสมัย เครื่องบันทึกเสียง แถบบันทึกเสียงสำหรับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ ชีวิตประวัติและบริบททางสังคม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่พบในการพัฒนาภาวะผู้นำของท่าน และแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นแนวคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยสร้างแนวคำถามกว้างๆไว้ 3 ชุด เพื่อสัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ และบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นตัวแทนของข้อมูลที่สามารถชี้ประเด็นต่างๆได้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือและความครบถ้วนของข้อมูล

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของรองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ มีแนวคิดว่า ภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล เป็นสิ่งสำคัญที่พยาบาลทุกคนควรมี โดยเริ่มที่การพัฒนาตนเองก่อนรวมทั้งพัฒนามุคคนอื่น ๆ ด้วย และผู้นำต้องแสดงความสามารถให้บุคคลอื่น ๆ เห็นในการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล ให้มีความเป็นวิชาชีพ เจริญก้าวหน้าและทันสมัยทัดเทียมกับวิชาชีพอื่นๆในสังคม ผู้นำต้อง

รักวิชาชีพและมีการปฏิบัติอย่างเป็นวิชาชีพ ทำงานอย่างทุ่มเทเพื่อส่วนรวม สอนและแนะนำคนอื่นได้ รวมทั้งเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งด้านปฏิบัติการและด้านคุณธรรม กล่าวได้ว่าต้องเป็นครูที่ดี เป็นนักปฏิบัติการที่ดีและเป็นนักวิชาการที่ดี และเป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของกลุ่ม

ในส่วนของการรองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ ท่านได้ปฏิบัติตามแนวคิดของท่าน คือ การให้ความสำคัญกับการแสดงความสามารถในการนำบุคคลอื่นๆให้เกิดการยอมรับ ท่านพัฒนา วิชาชีพการพยาบาลให้ได้รับการยอมรับ โดยท่านแสดงพฤติกรรมความเป็นวิชาชีพ สอดคล้อง กับแนวคิดของมิลเลอร์ (Miller, 1988) แต่ท่านมีความโดดเด่นในเรื่องของการเป็นผู้นำในองค์การ วิชาชีพ ที่เน้นให้พยาบาลมีอิสระในการปกครองตนเอง ท่านมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องทางด้านการ ศึกษาพยาบาลและการพัฒนาสมรรถนะตนเอง การให้บริการพยาบาลที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ในเรื่องของการวิจัยทางการพยาบาลท่านก็ให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญ รวมทั้งด้านทฤษฎี การเผยแพร่และการสื่อสาร และการยึดมั่นต่อจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล

นอกจากการแสดงพฤติกรรมความเป็นวิชาชีพของรองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลแล้ว ท่านยังมีคุณลักษณะเด่นอื่นๆของผู้นำที่มี ประสิทธิภาพ ตามแนวคิดของเบิร์นฮาร์ดและวอลซ์ (Bernhard & Walsh, 1995) กล่าวคือ มีความตระหนักในตนเอง (self - awareness) รู้จักวิเคราะห์ตนเองได้ในทุกด้าน มีวุฒิภาวะ เข้าใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น มีการสร้างแรงจูงใจ มีการใช้อำนาจอย่างเหมาะสม ความกระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนั้นท่านมีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสม (assertiveness) ท่านมีความสามารถในการพูดอย่างตรงไปตรงมา เปิดเผยและจริงใจ สร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นๆ ได้ดีและการมีความสำนึกในความรับผิดชอบ (accountability) ท่านมีการสำนึกในความรับผิดชอบในผลของการกระทำต่อทั้งตนเอง ต่อกลุ่มและต่อวิชาชีพการพยาบาล และที่สำคัญคือการทำท่านเป็นผู้พิทักษ์สิทธิ (advocacy) และมีการช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่ม ท่านให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่ผู้ร่วมงานทั้งในด้านการแก้ปัญหาต่างๆในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวด้วยความยุติธรรมเป็นอย่างดีตลอดมา

จะเห็นได้ว่า รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ ได้นำแนวคิดของท่านสู่การปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องต่างๆดังกล่าวแล้วข้างต้น โดยท่านมีความเชื่อว่าภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการ พยาบาลของท่านเริ่มต้นจากการศึกษา โดยเมื่อท่านจบการศึกษาในระดับปริญญาเอกและมีโอกาส แสดงผลงานให้ประจักษ์ ส่งผลให้ท่านมีคุณสมบัติของผู้นำที่ผู้อื่นยอมรับและเป็นที่ศรัทธา จึงทำ ให้ท่านมีอำนาจบารมีและอำนาจเชี่ยวชาญ

2. วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำของรองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ มีความเชื่อว่าการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลเริ่มต้นจากการศึกษาเรียนรู้ ทั้งการศึกษาย่างเป็นทางการและการศึกษาด้วยตนเองเพื่อให้มีความรอบรู้ มีศักยภาพที่จะสามารถนำบุคคลอื่นๆ ให้งานสำเร็จตามเป้าหมายได้

สำหรับรองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ มีการพัฒนาภาวะผู้นำหลายวิธีผสมผสานกันภายใต้บริบททางสังคมที่หลากหลาย ทั้งส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำและเป็นอุปสรรคขัดขวางอย่างไรก็ตามด้วยความเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในการที่จะพัฒนาวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้า ท่านจึงไม่ทอดทิ้ง ทำให้ท่านสามารถพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของท่านให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศได้ โดยผ่านการกล่อมเกลாதงสังคม ผ่านการพัฒนาตนเอง การมีโอกาสดำรงตำแหน่งที่ท้าทายความสามารถ การปฏิบัติงานในฐานะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลในตำแหน่งผู้บริหารสถาบันต่างๆ ทำให้ท่านมีการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง การสร้างผลงานด้านวิชาชีพการพยาบาลโดยการนำแนวทางการศึกษาการพยาบาลแบบใหม่ๆ การนำวิธีการสอนแบบกลุ่ม การใช้เทคโนโลยีอุปกรณ์ที่สร้างความสนใจให้กับผู้เรียน และการนำการอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) มาใช้จนได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา แม้ท่านจะไม่มีผู้นำที่ท่านยึดถือเป็นแบบอย่างก็ตาม แต่ท่านก็ได้เรียนรู้ผู้อื่นๆ แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับตัวท่านเอง ท่านมีการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลที่ตัวท่าน ไม่ได้ยึดติดกับทฤษฎี ลักษณะการพัฒนาเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากตัวท่าน ประสบการณ์และความเป็นตัวของท่านเอง

3. ชีวิตประวัติและบริบททางสังคม ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของรองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ทวีลาภ มีการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของท่านเป็นไปตามบริบททางสังคม ท่านได้รับการกล่อมเกลாதงสังคมจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งจากกลุ่มเพื่อน สถาบันศาสนาและกลุ่มอาชีพเริ่มจากครอบครัว ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องของการเป็นผู้ให้ การแบ่งปัน ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ มีวินัยและรักการอ่าน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำของท่าน กล่าวได้ว่าท่านเกิดในครอบครัวที่มีความอบอุ่นที่ได้รับการเลี้ยงดูที่ดีตั้งแต่เยาว์วัย ในลำดับต่อมาเมื่อท่านได้เข้าเรียนในโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องของความรับผิดชอบ ความมีวินัย เพิ่มเติม นอกจากนั้นยังมีความรอบรู้ในวิชาการ การทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือกันในกลุ่มเพื่อน การฝึกการกล้าแสดงออก เป็นต้น ด้วยความเป็นผู้มีสติปัญญาดี ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว การส่งเสริมการอ่านจากมารดา ทำให้ท่านรักการอ่าน จึงเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและผลการเรียนของท่านก็อยู่ในเกณฑ์ดีมากตลอด

เมื่อ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ เข้าสู่สังคมวิชาชีพการพยาบาล ท่านได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาลภายใต้บริบททางสังคมทั้งยามที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะปกติและอยู่ในยามคับขัน ท่านได้รับการปลูกฝังความมีระเบียบวินัย ความสำนึกรับผิดชอบ ต่อหน้าที่และการเป็นพยาบาลที่ดี

การได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ทางการพยาบาลในต่างประเทศ ทั้งในออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา ทำให้รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ มีการพัฒนาตนเองอย่างมากทางด้านสติปัญญา ความรอบรู้ในวิชาการ ก่อให้เกิดอำนาจความเชี่ยวชาญตามมา นอกจากนั้นยังทำให้ท่านพัฒนาบุคลิกภาพ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของท่านเป็นอย่างดี กล่าวได้ว่าท่านได้รับการหล่อหลอมภายใต้บริบททางสังคมของสถาบันการศึกษาที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของท่านเป็นอย่างมาก

สภาพสังคมการทำงานของ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ นั้นอยู่ภายใต้บริบททางสังคมที่แตกต่างกัน รวมทั้งสภาพสังคมที่เปิดกว้างและให้โอกาสท่านในการพัฒนาตนเอง ทั้งการเป็นผู้นำในการบุกเบิกก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยเชียงใหม่ การเป็นผู้นำสถาบันการศึกษา ผู้นำองค์การวิชาชีพ รวมทั้งการทำงานร่วมมือระหว่างประเทศ การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนร่วมงานที่มีความรู้ความสามารถ ความรักและเอื้ออาทรต่อกันประกอบกับการได้มีโอกาสศึกษาศาสนาพุทธอย่างลึกซึ้ง ล้วนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของท่านเป็นอย่างยิ่ง

4. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาภาวะผู้นำ ของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาภาวะผู้นำที่ รองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ พบ คือ การทำงานที่สถานีอนามัยชุมชนแสง และการทำงานในฐานะผู้นำบุกเบิกก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยเชียงใหม่ กล่าวคือ การทำงานในชุมชนที่สถานีอนามัยชุมชนแสง จังหวัดนครสวรรค์ ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาภาวะผู้นำเกิดจากความไม่พร้อมของเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงาน การคมนาคมที่ไม่สะดวกในการติดต่อกับบุคคลอื่นๆ และการขาดที่ปรึกษาสำหรับการดำเนินงานในฐานะผู้นำบุกเบิกก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยเชียงใหม่ ในด้านหนึ่งถึงแม้ว่าจะเป็นโอกาสให้ท่านแสดงความเป็นผู้นำด้านวิชาชีพให้ปรากฏอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก แต่ในขณะเดียวกัน ท่ามกลางความไม่พร้อมรวมทั้งสถานะของวิชาชีพการพยาบาลที่ยังเป็นที่ไม่ยอมรับกันมากนัก ประกอบกับการต้องปรับตัวให้เข้ากับบุคลากรเดิมที่มีอยู่ ทำให้ท่านรู้สึกว่าการพยาบาลยังไม่ได้รับโอกาสและการสนับสนุนที่ดีเท่าที่ควร ทำให้ท่านท้อใจเป็นบางครั้ง แต่อย่างไรก็ตามด้วยความมุ่งมั่นในการทำงานประกอบกับการได้ผู้ร่วมงานที่ดี มีความสามารถ ท่านก็ฝ่าฟันอุปสรรคมาได้เป็นอย่างดี

5.2 ข้อจำกัดของการวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดคือ ข้อมูลด้านเอกสารที่เป็นหลักฐานเอกสารชั้นต้นที่จะใช้เป็นข้อมูลสำคัญ ส่วนใหญ่มีอายุเกิน 10 ปี จึงมีบางส่วนไม่ได้เก็บไว้และบางส่วนถูกทำลาย ผู้วิจัยต้องอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์แทน ซึ่งเป็นเรื่องราวในอดีตที่ผ่านมาแล้วเป็นเวลานาน จึงอาจได้รับข้อมูลที่ถูกคัดกรองตามความเป็นจริงได้ยากและอาจไม่ครอบคลุมเหตุการณ์ทุกๆ ด้าน การติดตามสัมภาษณ์บุคคลผู้ใกล้ชิดโดยตรง ผู้วิจัยไม่สามารถทำได้ครบถ้วนเนื่องจาก บางท่านได้เสียชีวิตแล้ว บางท่านได้เดินทางไปต่างประเทศและบางท่านมีอายุมากจนไม่สามารถจดจำเรื่องราวได้

5.3 ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลเป็นรายกรณีต่อไป ซึ่งจะช่วยให้สามารถรวบรวมชีวประวัติและผลงานของผู้นำแต่ละท่าน เพื่อให้พยาบาลรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป
2. เป็นแบบอย่างการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล ที่พยาบาลรุ่นหลังสามารถศึกษาได้
3. เป็นแนวทางให้พยาบาลนำไปปรับปรุงพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง และบุคลากรอื่นๆ จากการเรียนรู้การพัฒนาภาวะผู้นำในอดีตนั้นมีวิธีการที่สำคัญอย่างไรบ้างและมีการปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะสามารถพัฒนาตนเองและนำไปพัฒนาบุคคลอื่น จนก้าวเป็นผู้นำได้ท่ามกลางบริบททางสังคมยุคนี้
4. ทำให้เกิดการเผยแพร่เกียรติคุณบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีในวิชาชีพการพยาบาล ทำให้สังคมเห็นคุณค่ารวมทั้งพยาบาลก็เกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพของตนเอง เป็นการยกระดับของวิชาชีพประการหนึ่ง

5.4 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการศึกษา สถาบันการศึกษามีส่วนในการกล่อมเกลานักศึกษาให้เกิดภาวะผู้นำได้ โดยจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาได้ฝึกฝนทักษะต่างๆ รวมทั้งการฝึกในฐานะผู้นำกลุ่ม

หมุนเวียนกัน เพื่อให้เรียนรู้การใช้ภาวะผู้นำในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งจะทำให้ นักศึกษามีคุณลักษณะของผู้นำ

2. พยาบาลและบุคคลทั่วไป สามารถศึกษาแบบอย่างการพัฒนาภาวะผู้นำ ของ รงศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ การศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาลของท่าน ซึ่งท่านมีวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำหลายวิธี เป็นวิธีการที่พยาบาลและบุคคลทั่วไปสามารถนำไปปฏิบัติตามได้ คือการพัฒนาตนเองสม่ำเสมอ โดยการศึกษาหาความรู้ทั้งจากการศึกษาอย่างเป็นทางการและการค้นคว้าด้วยตนเอง การหาโอกาสทำงานที่ท้าทายความสามารถ ก็เป็นวิธีการที่พยาบาลทุกคนควรหาโอกาสฝึกฝน รวมทั้งการปฏิบัติงานในฐานะผู้นำด้านวิชาชีพการพยาบาล นับว่าเป็นการพัฒนาตนเองจะส่งผลให้มีการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลตามมา

3. ผู้บริหารการพยาบาล สามารถศึกษาและนำตัวอย่างการทำงานของรองศาสตราจารย์ ดร. วิเชียร ทวีลาภ เป็นแบบอย่างของตนเอง คือ การทำงานด้วยใจรัก การทำงานเพื่อส่วนรวม ความตั้งใจจริงในการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาล ท่านต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคบ้างแต่ท่านก็สามารถผ่านอุปสรรคต่างๆ ได้ จนก้าวขึ้นเป็นผู้นำที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป นับว่าท่านเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นผู้นำที่พัฒนาวิชาชีพการพยาบาลในทุกๆ ด้าน นอกจากนั้นผู้บริหารยังสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปพัฒนาบุคลากรอื่นๆ รวมทั้งการสร้างบรรยากาศที่ดี การสนับสนุนและการให้โอกาสบุคลากรในการแสดงออกถึงความเป็นผู้นำด้วย

4. ด้านวิจัย นักวิจัยสามารถศึกษาแบบอย่างของการวิจัยนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ของบุคคลอื่นๆต่อไป

5.5 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยเอื้ออำนวยในการเป็นผู้นำทางการพยาบาลของผู้นำท่านอื่นๆ เพื่อที่จะได้ทราบตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้นำ ซึ่งก็จะสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาพยาบาลให้มีศักยภาพ พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำคนต่อไป อันจะส่งผลให้มีการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลให้เจริญก้าวหน้าและทันสมัยยิ่งขึ้น